

УДК 343.97

Малярєнко Володимир Іванович,
науковий співробітник Українського науково-дослідного інституту
спеціальної техніки та судових експертиз СБУ
м. Київ, Україна,
ORCID ID 0000-0002-3433-3474

РОЛЬ ТЮРЕМНОЇ СУБКУЛЬТУРИ В ДЕТЕРМІНАЦІЇ ТЕРОРИЗМУ

У статті висвітлюється роль тюремної субкультури у детермінації тероризму. Аналізується вплив місць позбавлення волі на засуджених. Наголошується на значенні криміногенного впливу середовища на особу. Виділяються фактори, пов'язані з формуванням й розвитком індивідуальних форм участі в терористичній злочинності. Відзначається небезпека поширення засудженими терористами радикальної ідеології у місцях позбавлення волі. Зроблено висновок, що феномен тюремної субкультури є вагомим чинником у поширенні ідеології тероризму. Зазначається, що сьогодні потребує розробки особливий комплекс спеціальних заходів щодо засуджених терористів, зміст якого охоплюватиме заборону поширення пропаганди та ідеології тероризму, а також проведення профілактичної роботи із засудженими терористами.

Ключові слова: *тюрємна субкультура, тероризм, терористи, ідеологія, пропаганда, детермінація.*

Сьогодні місця позбавлення волі віддзеркалюють стан діяльності держави, політичних і правових традицій [1, с. 7]. Незаперечним є факт впливу місць позбавлення волі на людську свідомість. Цей вплив зумовлюється знаходженням людини певний час у специфічних умовах життя, якими супроводжується відбування покарання у виді позбавлення волі [2, с. 356]. Давно встановлено, що між засудженими, як і в інших соціальних групах, встановлюються зв'язки двох видів: формальні та неформальні. При цьому неформальні зв'язки, за певних умов, набувають характеру неформальної організації, а саме: опинившись у місцях позбавлення волі, засуджений зіштовхується з таким явищем, як "друге життя" – це явище і є неформальною системою самоорганізації засуджених, що склалась століттями та виступає однією з детермінант, що породжує злочинність [3].

Феномен позбавлення волі у проблематиці тероризму слід розглянути дещо ширше, вирізняючи кілька проявів цього феномену: 1) як конкретне покарання, передбачене кримінальним законом; б) як безумовний елемент злочинної біографії терористів; в) фізично – як певна територія, на якій злочинці перебувають визначений вироком суду час в умовах відповідного режиму тримання таких осіб; г) як вагомий чинник у системі злочинних детермінант [2, с. 357; 4, с. 126].

З наведених проявів досліджуваного феномену особливий інтерес складає останній – роль місць позбавлення волі у контексті розкриття механізму відтворення тероризму.

Питання тюремної субкультури, її значення та роль у детермінації тероризму досліджували такі вчені, як Ю.М. Антонян, І.В. Лебедев, А. Красильников, Д.В.

© Maliarenko Volodymyr, 2021

Ольшанський, М.В. Рибачук. Роль тюремної субкультури у детермінації злочинності висвітлені у працях таких науковців, як О.М. Бандурка, В.С. Батиргарєєва, І.Г. Богатирьов, Д.Л. Виговський, О.М. Джужа, В.М. Дрьомін, А.П. Закалюк, О.Г. Колб та ін. Проте роль тюремної субкультури у контексті розкриття механізму відтворення тероризму залишається за межами наукових досліджень, що й актуалізує наукову розвідку цього питання.

Метою цієї статті є висвітлення ролі тюремної субкультури у детермінації тероризму.

У кримінологічній літературі разом із кримінальною субкультурою виділяють субкультуру тюремну.

Тюремна субкультура є системою норм, правил, цінностей, установок, які виникли в місцях позбавлення волі. Вона є найбільш суспільно небезпечною формою кримінальної субкультури, яка існує в злочинному світі та в окремих групах засуджених [5, с. 284].

Ізоляція від суспільства і поміщення в замкнуте соціальне середовище створює особливу обстановку, яка сприяє об'єднанню засуджених у групи. Така обстановка сприяє обміну злочинним досвідом, цінностями, поглядами тощо. Людина потрапляє в середовище, на яке, хоче воно цього чи ні, вимушена зважати [2, с. 372].

У літературі наголошується на значенні криміногенного впливу середовища на особу. При цьому особлива увага справедливо приділяється мікросередовищу – об'єктивній соціальній реальності, що є сукупністю матеріальних та соціально-психологічних факторів, які безпосередньо взаємодіють із засудженим у процесі його життя та діяльності в установах виконання покарань [5, с. 330]. Скупчення великої кількості засуджених на невеликій за площею території установи є одним із факторів, що формує криміногенність кримінально-виконавчих установ. Спілкування з іншими людьми має для кожного індивіда різне значення, що позначається поняттям референтності (особливої цінності, важливості для нього). “Еталоном” може бути будь-яка група, однак криміногенне значення мають насамперед асоціальні і кримінальні угруповання, які стають для особи референтними [6, с. 88–89].

К.В. Муравйов визначив особливості об'єднань засуджених у місцях позбавлення волі: а) примусовість її створення (без участі членів спільноти); б) наповненість життя спільноти антисоціальними явищами, що здебільшого досягають рівня злочину; в) значний заряд антисуспільних агресивних тенденцій; г) перекручені моральні уявлення про стосунки між людьми; ґ) активна егоїстична позиція неформальних груп та окремих індивідів [7, с. 154]. При цьому К.В. Муравйов переконаний, що потрібно вести мову не про середовище, а про так звану “спільноту засуджених”, так як поняття “середовище” є більш широким, а “спільнота засуджених” – складовою такого середовища [7, с. 151].

Ще більше загострюється ситуація при відбуванні покарання терористами. Терористи є особливою категорією засуджених, про що свідчать результати кримінологічних досліджень.

Так, низка кримінально-правових ознак, значущих для кримінолога, була виявлена за результатами ґрунтового дослідження особи засудженого терориста, проведеного Лебедевим І.В. Зокрема, зазначаються типові особистісні властивості

засудженого терориста: чоловік у віці 28 років; має міцні сімейні зв'язки; відносно невисокий освітній рівень, без певного роду занять, позитивне ставлення до релігії (як правило, мусульманства); засуджений уперше; при вчиненні злочину був виконавцем; характерною формою співучасті є вчинення злочину за попередньою змовою групою осіб; засуджений до тривалого строку позбавлення волі – не менше 13 років; під час відбування покарання зарекомендував себе з негативного боку; у виховних заходах участі не бере; у виправних установах не працює, як правило, з об'єктивних причин; не бере участі в діяльності самодіяльних організацій; вчинив злочин на ґрунті помсти; не визнає себе винним; має релігійні та загальнополітичні переконання, погляди; матеріальні або поверхові, безпосередні інтереси, соціальні орієнтації; предметно-практичні, рухомі навички, фізіологічні звички; наслідувальний, реактивний і агресивний стереотип поведінки; має елементарні соціальні установки; превалюють сильні, низькі (біологічні) мотиви [8].

Крім цього, такі особи в місцях позбавлення волі часто здійснюють релігійну чи ідеологічну пропаганду серед ув'язнених, готуючи нових членів для своїх організацій з метою їх використання у своїх цілях [9, с. 38], оскільки керівництво виправно-трудова установа, як правило, не забороняє терористам спілкуватися з іншими особами. Тому окремою та недостатньо дослідженою проблемою залишається поширення засудженими терористами радикальної ідеології у місцях позбавлення волі [10, с. 267–268].

Розкриваючи зміст і визначаючи силу впливу радикальної ідеології, варто мати на увазі, що звичайні злочинці і терористи по-різному ставляться до місць позбавлення волі. Терористи розглядають тюрми як додатковий чинник поширення ідеології тероризму.

Терорист, де б він не був, – в колонії чи на волі – живе звичайним життям. Підсвідомо він вважає себе учасником терористичного руху (т.зв. феномен “обраності”). Він розраховує на зв'язки і моральну підтримку, а тому психологічно не відбуває покарання, а впевнений, що вийде на волю і продовжить свою справу. Тоді як звичайний засуджений, при всіх “за” і “проти”, підлягає виправному впливу, а терорист – ні [11, с. 175]. Саме тому щодо терористів пропонується розробити комплекс особливих заходів виправного й психологічного характеру, який би відрізнявся від кримінально-правових заходів впливу, що застосовуються до звичайних злочинців [10, с. 269].

Не випадково в ієрархії криміногенних детерміністичних зв'язків тероризму виділяються фактори, пов'язані з формуванням й розвитком індивідуальних форм участі в терористичній злочинності. Ці фактори впливають на злочинність опосередковано через свідомість, створюють необхідні передумови її існування та відтворення, породжуючи можливість суспільно небезпечної поведінки окремих членів суспільства. Серед цієї групи специфічних детермінант відчутно впливають на вчинення особою терористичного злочину: а) її ізоляція від суспільства і знаходження певний час у специфічному середовищі терористів; б) закріплення психологічної залежності; в) виникнення або поглиблення процесів клеймування оточуючим середовищем, особливо після вчинення й викриття терористичного злочину; д) поширення ідеології тероризму [10, с. 102].

Чинне законодавство України не містить визначення понять “ідеологія тероризму” та “пропаганда тероризму”. Водночас Закон України “Про боротьбу з

тероризмом” визначає пропаганду і поширення ідеології тероризму як прояви терористичної діяльності. У політичній площині ідеологію тероризму прийнято розглядати як сукупність ідеологічного обґрунтування: 1) застосування насильства під час політичної боротьби; 2) механізму політичного шантажування, силового протистояння владі; 3) політичної стратегії і радикального політичного курсу, який реалізується терористичними засобами; 4) використання декларативності, резонансу, даних про політичну нестабільність (як реальних, так і вигаданих); 5) застосування у своїх цілях соціокультурних та політичних характеристик суспільства [13, с. 56].

Ідеологію тероризму можна охарактеризувати як комплекс вкрай радикальних ідейних установ, які є теоретичним підґрунтям для прояву насильства у різноманітних формах на нелегітимній основі для досягнення визначених цілей [14]. У сучасних терористів морально-етичні норми відсутні, а ідеологія використовується виключно для морального виправдання власної нелюдності [15; 16, с.104].

Що стосується пропаганди тероризму, то під нею розуміють комплекс деструктивних методів і способів впливу на свідомість і волю людей з метою їх спонукання до терористичної діяльності [16, с. 104]. Окремим проявом пропаганди тероризму можна вважати публічні заклики до вчинення теракту, відповідальність за які передбачена ст. 258-2 КК України. Безумовно, терористична пропаганда не обмежується лише публічними закликами, а її дослідження так чи інакше охоплює питання політичного насильства як методу досягнення політичних рішень [16, с. 104]. З цього приводу О.В. Шамарою небезпідставно обґрунтовується доцільність встановлення кримінальної відповідальності за ввезення в Україну літератури, брошур та іншої продукції, котра пропагандує ідеологію тероризму, засоби і способи вчинення терористичних актів. Це створить підстави для кримінального переслідування посібників тероризму [17].

В Україні, як і в більшості країн Європи, засуджені терористи і екстремісти тримаються разом з іншими засудженими, що уможливляє їх вільне спілкування. Питання окремого тримання засуджених терористів давно є предметом обговорення як науковців, так і законодавців різних країн.

Не випадково сучасну стратегію запобігання тероризму розглядають як систему, що складається з декількох елементів: удосконалення кримінального законодавства; соціального запобігання тероризму; реформи поводження з засудженими [18].

У 2018 році Держдума РФ прийняла закон про ізольоване тримання терористів у тюрмах шляхом внесення відповідних змін до КК та КВК РФ. Цей закон передбачає тримання засуджених терористів в окремих тюрмах ізольовано від інших засуджених. На думку одного із розробників законопроекту депутата РФ А. Шхагошева, цей закон є одним із серйозних бар’єрів пропаганди ідей тероризму та радикальної ідеології, оскільки до цього часу терористи трималися у місцях позбавлення волі загального, суворого та особливого режиму, де засуджені могли підтримувати контакти з невизначеним колом осіб [19]. Також було зазначено, що ізольований тюремний режим дозволить протидіяти вербуванню в терористичні організації.

Схожа практика запроваджується і в країнах ЄС. Так, у грудні минулого року Єврокомісія надала пакет пропозицій з активізації боротьби з тероризмом

у країнах Євросоюзу, який передбачає заходи боротьби з поширенням радикальних ідей в Інтернеті, а також розширення повноважень Європолу, в тому числі щодо доступу до цифрових даних [20].

Іншим напрямом роботи Єврокомісії має стати реалізація програм боротьби з радикалізацією європейських громадян, яка зараз у масовому порядку відбувається в тюрмах країн Євросоюзу. Єврокомісія, зокрема, пропонує розробити програми реабілітації та реінтеграції ув'язнених європейських в'язниць [20].

Викладене дозволяє дійти висновку, що феномен тюремної субкультури є вагомим чинником у поширенні ідеології тероризму. З метою запобігання поширенню ідеології тероризму в місцях позбавлення волі існує потреба в ізольованому триманні засуджених терористів від інших засуджених. У Законі України “Про боротьбу з тероризмом” слід передбачити визначення термінів “ідеологія тероризму” та “пропаганда тероризму”, які як прояви терористичної діяльності можуть поширюватися як у формі усних публічних виступів, так і у формі письмових чи друкованих матеріалів. Зусилля із запобігання тероризму мають поширюватися й на кіберпростір з урахуванням розвитку сучасних технологій.

Потребує розробки особливий комплекс спеціальних організаційно-правових та психологічних заходів щодо засуджених терористів, зміст якого охоплюватиме: заборону поширення пропаганди та ідеології тероризму; реалізації національних і міжнародних проектів і програм у проведенні профілактичної роботи із засудженими терористами. Доцільно також у місцях позбавлення волі проводити семінарські заняття для засуджених за тематикою запобігання поширенню ідеології тероризму.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гаценко Л. Лук'янівка. Закон і обов'язок. 2008. № 3.
2. Батиргареева В.С. Рецидивна злочинність в Україні: соціально-правові та кримінологічні проблеми: моногр. Харків: Право, 2009. 573 с.
3. Карпенко Н.В. Про деякі історичні аспекти протидії розслідування злочинів, вчинених у місцях позбавлення волі. URL: http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/7866/1/%D0%9A%D0%A0%D0%98%D0%9C%D0%86%D0%9D%D0%9E%D0%9B%D0%9E%D0%93%D0%86%D0%A7%D0%9D%D0%90%20%D0%A2%D0%95%D0%9E%D0%A0%D0%86%D0%AF%20%20%D0%A7%20_r010-014.pdf (дата звернення: 05.02.2021).
4. Батиргареева В.С. Вплив місць позбавлення волі на розвиток злочинної “кар'єри” рецидивістів. Питання боротьби зі злочинністю: зб. наук. пр. ІВПЗ АПРН України. Харків: Кросс-роуд. 2007. Вип. 14. С. 125–135.
5. Денисов С.Ф., Денисова Т.А., Пузиревський М.В. Кримінально-виконавче право: словник-довідник. Чернігів: Десна Поліграф, 2020. 712 с.
6. Джужа О.М. та ін. Кримінологія: підруч. для студентів вищ. навч. закладів / за заг. ред. О.М. Джужі. Київ: Юрінком Інтер, 2002. 416 с.
7. Муравйов К.В. “Арештантська спільнота” як суспільно-психологічний феномен у місцях позбавлення волі. Проблеми пенітенціарної теорії і практики. Київ: КІВС, 2000. № 5. С. 151–157.
8. Лебедев И.В. Личность осужденного террориста: криминологический и уголовно-исполнительный аспекты: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.12. Академия ФСИН России. Рязань, 2006. 30 с.
9. Бондаренко А. Е. и др. Использование современных методов вовлечения лиц в террористическую деятельность. Аналитический обзор / под общей ред. А.П. Новикова. Москва: Серия “Энциклопедия антитеррора”, 2013. 57 с.
10. Леонов Б.Д. Запобігання тероризму: кримінологічний аспект. Київ: АртЕК, 2015. 435 с.

11. *Антонян Ю.М.* и др. Этнорелигиозный терроризм: монограф. / под ред. Ю.М. Антоняна. Москва: Аспект Пресс, 2006. 320 с.
12. *Даньшин І.М.* Організована злочинність та її запобігання. Кримінологія: Загальна та Особлива частини: підруч. / за ред. В.В. Голіни. 2-ге вид., переробл. і доповн. Харків, 2009. Розд. 24. С. 238–245.
13. *Васнецова А.С.* Идеология терроризма. Социодинамика. 2014. № 12. С. 56.
14. *Ольшанский Д.* Психология терроризма. СПб.: Питер. 2002. 288 с.
15. *Остроухов В.В., Присяжнюк М.М., Прогонюк М.С.* Соціально-психологічний аналіз тероризму як граничної форми екстремізму. URL: http://academy.ssu.gov.ua/ua/page/page_1581425897.htm (дата звернення: 05.02.2021).
16. *Василишин В.О.* Основні підходи до розуміння пропаганди тероризму. Інформація і право. 2016. № 2 (17). С. 99–106.
17. *Шамара О.В.* Національне законодавство у сфері боротьби з тероризмом: можливі шляхи вдосконалення. Науковий вісник Дніпровського державного університету внутрішніх справ. 2012. № 2. С. 433–445.
18. *Антонян Ю.М.* и др. Современные проблемы и стратегия борьбы с преступностью. / науч. ред. В.Н. Бурлаков, Б.В. Волженкин. СПб.: Изд. дом С.-Петербур. гос. ун-та, издательство юридического факультета, 2005. 592 с.
19. Госдума приняла закон об изолированном содержании террористов в тюрьмах. URL: <https://tass.ru/obschestvo/5930749> (дата звернення: 05.02.2021).
20. Еврокомиссия внесла пакет предложений по борьбе с терроризмом в ЕС. URL: <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/10212241> (дата звернення: 05.02.2021).

REFERENCES

1. *Hatsenko, L.* (2008) Luk'yanivka. "Lukyanivka". Law and Duty 3 [in Ukrainian].
2. *Batyrhareyeva, V.S.* (2009) Retsydyvna zlochyinnist' v Ukrayini: sotsial'no-pravovi ta kryminolohichni problem. "Recidivism in Ukraine: Socio-Legal and Criminological Issues": monograph. Kharkiv: Pravo. 573 p. [in Ukrainian].
3. *Karpenko, N.V.* Pro deyaki istorychni aspekty protydyiyi rozsliduvannya zlochyyniv, vchynenykh u mistyakh pozbavleniya voli. "On Some Historical Aspects of Countering the Investigation of Crimes Committed in Places of Imprisonment". URL: http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/7866/1/%D0%9A%D0%A0%D0%98%D0%9C%D0%86%D0%9D%D0%9E%D0%9B%D0%9E%D0%93%D0%86%D0%A7%D0%9D%D0%90%20%D0%A2%D0%95%D0%9E%D0%A0%D0%86%D0%AF%20%20%D0%A7%202_p010-014.pdf (Date of Application: 05.02.2021) [in Ukrainian].
4. *Batyrhareyeva, V.S.* (2007) Vplyv mist' pozbavleniya voli na rozvytok zlochyynoyi "kar'yery" retsydyvistiv. "Influence of Places of Imprisonment on the Development of Criminal "Careers" of Recidivists". Issues of combating crime: coll. scient. pr. IVPZ APrN of Ukraine. Kharkiv: Crossroad. Iss. 14. P. 125–135 [in Ukrainian].
5. *Denysov, S.F., Denysova, T.A., Puzyrevskyy, M.V.* (2020) Kryminal'no-vykonavche pravo. "Criminal-Executive Law": dictionary-reference book. Chernihiv: Desna Polygraph. 712 p. [in Ukrainian].
6. *Dzhuzha, O.M.* and others (2002) Kryminolohiya. Criminology: textbook for higher students / for general ed. O.M. Dzhuzha. Kyiv: Yurinkom Inter. 416 p. [in Ukrainian].
7. *Muravyov, V.K.* (2000) "Areshtant's'ka spil'nota" yak suspil'no-psykholohichnyy fenomen u mistyakh pozbavleniya voli. "Prison Community" as a Socio-Psychological Phenomenon in Places of Imprisonment". Issues of Penitentiary Theory and Practice. Kyiv: KIVS. No 5. P. 151–157 [in Ukrainian].
8. *Lebedev, I.V.* (2006) Lichnost' osuzhdenного terrorista: kriminologicheskyy i ugovno-ispolnitel'nyy aspekt. "The Personality of a Convicted Terrorist: Criminological and Criminal-Executive Aspects": author. diss. ... cand. sci. (Law): 12.00.12. Academy of the Federal Penitentiary Service of Russia. Ryazan. 30 p. [in Ukrainian].
9. *Bondarenko, A.Ye.* and others (2013) Ispol'zovaniye sovremennykh metodov vovlecheniya lits v terroristicheskuyu deyatel'nost'. "Use of Modern Methods of Involving Persons in Terrorist Activities". Analytical review / ed. A.P. Novikova. Moscow: Series "Encyclopedia of Anti-Terror". 57 p. [in Russian].

10. *Leonov, B.D.* (2015) Zapobihannya terorizmu. "Prevention of Terrorism: Criminological Aspect". Kyiv: ArtEK. 435 p. [in Ukrainian].
11. *Antonyan, Yu.M.* and others (2006) Etnoreligioznyi terrorizm. "Ethnoreligious Terrorism": monograph / ed. Yu.M. Antonyan. Moscow: Aspect Press. 320 p. [in Russian].
12. *Dan'shyn, I.M.* (2009) Orhanizovana zlochynnist' ta yiyi zapobihannya. "Organized Crime and Its Prevention". Criminology: General and Special parts: textbook. / ed. V.V. Golina. 2nd ed., reworked and add. Kharkiv. Sec. 24. P. 238–245 [in Ukrainian].
13. *Vasnetsova, A.S.* (2014) Ideologiya terrorizma. "The Ideology of Terrorism". Sociodynamics 12, 56 [in Russian].
14. *Ol'shanskiy, D.* (2002) Psikhologiya terrorizma. "Psychology of Terrorism". SPb.: Peter. 288 p. [in Russian].
15. *Ostroukhov, V.V., Prysyzhnyuk, M.M., Prohonyuk, M.S.* Sotsial'no-psykholohichnyy analiz terorizmu yak hranychnoyi formy ekstremizmu. "Socio-psychological Analysis of Terrorism as a Borderline Form of Extremism". URL: http://academy.ssu.gov.ua/ua/page/page_1581425897.htm (Date of Application: 05.02.2021) [in Ukrainian].
16. *Vasylyshyn, V.O.* (2016) Osnovni pidkhody do rozumynnya propahandy terorizmu. "Basic Approaches to Understanding Terrorism Propaganda". Information and Law 2 (17), 99–106 [in Ukrainian].
17. *Shamara, O.V.* (2012) Natsional'ne zakonodavstvo u sferi borot'by z terorizmom: mozhlyvi shlyakhy vdoskonalennya. "National Counter-Terrorism Legislation: Possible Ways to Improve". Scientific Bulletin of the Dnieper State University of Internal Affairs 2, 433–445 [in Ukrainian].
18. *Antonyan, Yu.M.* and others (2005) Sovremennyye problemy i strategiya bor'by s prestupnost'yu. "Modern Issues and Strategy of Combating Crime" / scientific. ed. V.N. Burlakov, B.V. Volzhenkin. SPb.: Publishing house of the faculty of law. 592 p. [in Russian].
19. Gosduma prinyala zakon ob izolirovannom sodержanii terroristov v tyurmakh. The State Duma adopted a law on the isolated detention of terrorists in prisons. URL: <https://tass.ru/obschestvo/5930749> (Date of Application: 05.02.2021) [in Russian].
20. Yevrokomissiya vnesla paket predlozheniy po bor'be s terrorizmom v YES. The European Commission has submitted a package of proposals to combat terrorism in the EU. URL: <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/10212241> (Date of Application: 05.02.2021) [in Russian].

UDC 343.97

Maliarenko Volodymyr,
Research Fellow of the Ukrainian Scientific and Research Institute
of Special Equipment and Forensic Expertise of the Security Service of Ukraine,
Kyiv, Ukraine
ORCID ID 0000-0002-3433-3474

THE ROLE OF THE PRISON SUBCULTURE IN THE DETERMINATION OF TERRORISM

Research article analyzes the impact of places of imprisonment on convicts.

The importance of criminogenic influence of the environment on the person is emphasized. Criminal-legal features that characterize a convicted terrorist are mentioned.

It is indicated that there is a danger that terrorists which were convicted will spread radical ideology in prisons.

Specific determinants affecting a person's commission of a terrorist crime are highlighted: a) his/her isolation from society and being for some time in a specific environment of terrorists; b) consolidation of psychological dependence; c) the emergence or deependence of marking processes by the environment, especially after the commission and detection of a terrorist crime; d) the spread of the ideology of terrorism.

© Maliarenko Volodymyr, 2021

Factors related to the formation and development of individual forms of participation in terrorist crime are considered. It is noted that these factors affect crime indirectly through consciousness, create the necessary prerequisites for its existence and reproduction, creating the possibility of socially dangerous behavior of individual members of society.

It is mentioned that the ideology of terrorism is considered as a complex of ideological justifications: 1) the use of violence during the political struggle; 2) the mechanism of political blackmail, violent confrontation with the authorities; 3) political strategy and radical political course pursued by terrorist means; 4) the use of declarativeness, resonance, data on political instability (both real and fictional); 5) application for their own purposes of socio-cultural and political characteristics of society.

Definitions of such concepts as “ideology of terrorism” and “propaganda of terrorism” are analyzed.

It is indicated that the Law of Ukraine “On Combating Terrorism” defines the propaganda and dissemination of the ideology of terrorism as a manifestation of terrorist activity.

The paper contains an analysis of the legislative experience of some foreign countries regarding the isolated detention of convicted terrorists.

It is noted that the isolated prison regime will counteract recruitment to terrorist organizations.

It is concluded that today a special complex of special measures for convicted terrorists needs to be developed, the content of which will include: a ban on the spread of propaganda and ideology of terrorism; carrying out the preventive work with convicted terrorists.

Keywords: prison subculture, terrorism, terrorists, ideology, propaganda, determination.

Отримано 09.06.2021